

Covid-19 Salgın Sürecinde İçmimarlık Lisans Programı Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Deneyimleri: Eskişehir Teknik Üniversitesi Örneği

Tuğba Levent Kasap

*Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
levent.tugba@gmail.com*

ÖZET

2019 Aralık ayında Çin’de görülmeye başlanan Covid-19 Salgını tüm dünyada yaygınlaşmış ve 2020 Mart ayından itibaren Türkiye’de görülmeye başlanmıştır. Salgının toplumda hem sosyal, hem ekonomik hem de beşeri yönlerden etkileri olmuştur. Eğitim programları da bu süreçten kendine düşen payı alarak önemli değişikliklerle yürütülme sürecine girmiştir. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, lisans ve lisansüstü olmak üzere tüm eğitim kademeleri salgın sürecinde farklı yönlerden etkilenmiştir. Eğitim devamlılığın sağlanması için farklı teknolojilerin kullanımı yaygınlaştırılmıştır. Ancak sürecin seyri olumlu ve olumsuz deneyimler yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle ortaöğretim ve lisans düzeyinde yaparak öğrenme yöntemi ile derslerin yürütüldüğü programlarda bu etkilerin göz ardı edilemeyecek düzeyde olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada salgın döneminde İçmimarlık programı öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecini nasıl geçirdikleri ve neler yaşadıkları konusuna odaklanılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerini incelemeyi amaçlanmaktadır. Araştırma Eskişehir Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören ve hem yüz yüze eğitimi deneyimi hem salgın öncesi dönemde yüz yüze eğitimi, hem uzaktan eğitimi hem de salgın dönemindeki yüz yüze eğitimi deneyimleyen İçmimarlık bölümü 3. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Amaç doğrultusunda üç bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve üç uzman görüşü alınarak nihai haline getirilmiştir. Görüşmeler Zoom platformu üzerinden yapılmış ve ses kaydı alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninden yararlanılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmış ve analiz olgubilimsel analiz tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin de önerileri doğrultusunda karma eğitim modeli önerisi getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Uzaktan Eğitim, İçmimarlık, Öğrenciler, Deneyimler

Evaluation of the Views of the Interior Architecture Undergraduate Program Faculty Members on the Education Process in the Covid-19 Epidemic Process

ABSTRACT

The Covid-19 Epidemic, which started to be seen in China in December 2019, has spread all over the world and has started to be seen in Turkey since March 2020. The epidemic has had effects on society from both social, economic and human aspects. Education programs have also taken their share from this process and entered the process of being carried out with significant changes. All levels of education, including pre-school, primary, secondary, undergraduate and postgraduate, have been affected by different aspects during the epidemic process. The use of different technologies has been expanded to ensure education continuity. However, the course of the process has led to positive and negative experiences. It is seen that these effects are at a level that cannot be ignored, especially in the programs where lessons are carried out with the learning by doing method at secondary education and undergraduate level.,

In this study, it was tried to focus on how the students of the Interior Architecture program spent the distance education process and what they experienced during the epidemic period. Therefore, it aims to examine the distance education experiences of students. The research was carried out with the 3rd grade students of the Interior Architecture Department, who were studying at Eskişehir Technical University and who had both face-to-face education experience, face-to-face education in the pre-epidemic period, and distance education and face-to-face education during the epidemic period. In line with the purpose, semi-structured interview questions consisting of three parts were prepared and finalized by taking the opinions of three experts. The interviews were made over the Zoom platform and audio recorded. In the research, phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used. In the research, the data were collected through semi-structured interviews and the analysis was carried out with the phenomenological analysis technique. As a result, a mixed education model proposal was made in line with the suggestions of the students.

Keywords: The Covid-19 epidemic, Distance Education, Interior design/architecture, Students, experience.

1. GİRİŞ

2019 yılında Çin’de görülmeye başlanan Covid-19 virüsü yaygınlaşarak tüm Dünyayı etkisi altına almış ve 2020 Mart ayından itibaren ülkemizde görülmeye başlanmıştır. Covid-19 virüsünün yaygınlaşması ile 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından salgın (pandemi) ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Tüm dünyayı sosyal, ekonomik, psikolojik ve benzeri birçok yönden etkileyen bu salgından eğitim alanı da kendine düşen payı almıştır. Salgın okulöncesi eğitimden lisansüstü eğitime kadar eğitimin bütün aşamalarını etkilemiştir. İlk günlerde salgının nasıl devam edeceği bilinemediğinden üniversitelerde 2019-2020 Bahar döneminde eğitime üç hafta ara verilmiştir. Ancak bu üç haftadan sonra salgının seyrinde olumlu bir değişiklik yaşanmadığından ve getirilen kısıtlama ve yasaklardan dolayı, eğitimin devamlılığının sağlanabilmesi için farklı uzaktan eğitim platformları ile uzaktan eğitim sistemine geçiş yapılmasına üniversitelerce karar verilmiştir. Bu dönem için alınan karar 2020-2021 bahar dönemi sonuna kadar devam ettirilmiştir. Aşılamanın hızlanması ile birlikte 2021-2022 Güz dönemi derslerinin yüz yüze yapılmaya başlanmış, ancak dönem içerisinde çeşitli Covid-19 varyantlarının ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile birlikte, bazı üniversitelerde bazı bölümler uzaktan eğitim uygulamasına dönüş yapmıştır.

Bazı üniversiteler daha önceden uzaktan eğitim altyapısı ve deneyimi olduğu için bu süreç daha hızlı ve kolay bir şekilde uyum sağlamış, ancak daha önceden uzaktan eğitim deneyimi olmayan üniversiteler sürece hazırlıksız yakalanmışlardır. Uzaktan eğitim programları dersin işlenişi, ödevlerin verilmesi ve ödevlerin yüklenmesi, yoklamaların alınabilmesi, sınavların yapılabilmesi ve ölçme ve değerlendirmenin yapılabilmesi için uyumlandırılmış olsa da özellikle uygulamalı dersleri olan bölümlerde olumlu ve olumsuz deneyimler yaşanması kaçınılmaz olmuştur. İçmimarlık bölümleri de teorik/kuramsal derslerin dışında uygulamalı derslerin de bulunduğu tasarım altyapısına sahip programlardan biridir.

Tasarım eğitimi tarihinde ve bugününde yaparak öğrenme deneyimini, kuramsal bilginin pratiğe dönüşümünü içeren bir yapıya sahiptir. Tasarım eğitimi diğer disiplinlerin eğitiminden farklı kılan durum deneyerek yaparak öğrenme deneyimine dayalı olmasıdır (Schön, 1985). Tasarım eğitimi tarihsel süreç içerisinde ekonomik, kültürel, teknolojik ve sosyal değişimlerden etkilenmiş olsa da, özünde var olan yaparak-öğrenme deneyimini kaybetmemiş ve bugün hala kuramsal bilginin pratiğe dönüştürülerek öğretildiği bir yapıda olma özelliğini korumaktadır. Eğitimde ve teknolojide yaşanan değişimler eğitim odağının ‘öğretme’ den ‘öğrenme’ye dönüşmesine neden olmuştur. Bu durumda ‘bilginin doğrudan aktarımı’ yerini ‘bilgiye ulaşma tekniklerinin öğretimi’ne bırakmıştır (Onur & Zorlu, 2017). Tasarım eğitiminin deneyimlenme mekanı olan stüdyolar da bu gelişimden etkilenmiştir. Stüdyolarda tasarıma ilişkin bilginin öğrenci tarafından sorgulanmasına ve yaratıcı düşünce becerilerinin geliştirilmesine odaklanılmıştır. Tasarım eğitiminde kuramsal bilginin

öğretiminin yanında, bu kuramsal bilginin bütünleştirilerek tasarım ürününe dönüştürülme eyleminin deneyimlendiği uygulamalı dersler de bulunmaktadır (Hodgkin, 1985).

İçmimarlık eğitimi de bir tasarım disiplini olduğundan bir tasarım eğitimi pratiğini barındırmaktadır. Tasarım eğitimi anlayışında amaç öğrencinin sahip olduğu kalıp bilgileri, öğrencide farkındalık oluşturarak, anlama ve yapabilme becerilerini geliştirmesine olanak vererek esnek düşünme becerisi kazandırmaktır. Bu beceriler ile birlikte stüdyo adı verilen etkileşimli ve grup çalışmalarını destekleyen ortamda disiplinler arası çalışabilme, eleştirel ve tasarımcı gibi düşünebilme becerileri kazandırılmaktadır. İçmimarlık eğitiminde geleneksel yöntemlerle yürütülen teorik dersler ile birlikte, bu teorik bilgilerin uygulamalı olarak gerçekleştirildiği dersler de bulunmaktadır.

“Tasarım eğitimi büyük bir puzzle olarak kabul edersek, bu bütünü tamamlayan birçok parça vardır. Parçaların bir bölümü, temel sanat eğitimi, tasarım stüdyoları, estetik gibi öğrencilerin görsel, algısal, duyumsal, eleştirel ve zihinsel yönlerini geliştirmeyi amaçlayan tasarımın sanatsal ve estetik yönünü besleyen derslerdir. Bazı parçalar ise tasarımın kuramsal alt yapısını destekleyen tasarım bilgisi, kuram ve kavramlar gibi derslerden oluşur. Aynı şekilde tasarımın teknik bilgi ve anlatım dilini destekleyen yapı bilgisi, teknik resim, anlatım teknikleri gibi derslerde bu bütünün diğer bir parçalarıdır” (Onur & Zorlu, 2017).

Tasarım eğitim süreci öğretme ve öğrenme süreci ile birlikte ölçme ve değerlendirmenin de yapıldığı bir süreci kapsamaktadır. Bu sürece ilişkin Milne ve Taylor geleneksel bilgi aktarma yaklaşımları ile yapılandırmacı yaklaşımı karşılaştırmaktadırlar (Aydın, 2015).

Tablo 1. Gelenekselci ve Yapılandırmacı Yaklaşım Karşılaştırması

	Gelenekselci Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Bilgi	Öğrenci deneyimlerinden bağımsız, aktarılan bilgi	Öğrenci tarafından yapılandırılır; sabit değildir, sürekli değişir
Öğrenme	Bilgiyi alma ve tekrarlama (ezberleme)	Bilgiyi yapılandırmadır; yapılandırılan bilgi değişime açıktır. Öğrencinin önceden bildikleri üzerine inşa edilir
Öğretim	Öğretmenin bilgi aktarmasıdır	Sosyal etkileşim içinde öğrencilerin ön bilgilerini açığa çıkartması, irdelemesi veya değişime yönelik anlam yapılandırmasıdır
Öğretmenin rolü	Otoriter bilgi kaynağı ve bilgi aktarıcısı	Öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasına yardımcı olan deneyim ve denemeler için ortam yaratır
Öğrencinin rolü	Bilgiyi pasif bir şekilde alır	Bilgiyi aktif bir şekilde yapılandırır, yeniden üretir
Öğrencinin Zihinsel Durumu	Yeni bilgilerin kolayca doldurulabildiği boş bir kaptır.	Deneyime dayanan ön kavramlarla zihinsel yolculuk; arayışbuluş oyunu
Etkileşim	Öğrenciler çoğunlukla yalnız çalışırlar	Öğrenciler sürekli sosyal etkileşim içinde ortaklaşa anlamları yapılandıran işbirlikçi öğrenme toplulukları içinde çalışırlar
Değerlendirme	Sınavlarda doğru cevaplara, sonuç ürünlerin değerlendirilmesine odaklanılır.	Öğrencilerin düşünme ve öğrenme biçimlerini belirlemeye yönelik alternatif ölçme araçları ve değerlendirme yöntemleri kullanılır.

Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere özellikle tasarım eğitiminde yapılandırmacı yaklaşım, öğrencinin bilgiyi edinme yollarını öğrenmesini desteklemekle birlikte, grup çalışması ile hem sosyalleşmelerine olanak tanımakta hem de disiplinler arası çalışmaya teşvik ederek bireyin sorumluluk alma ve tasarımcı gibi düşünme bilinci geliştirmesine motive etmektedir. Bu yaklaşım tasarım eğitiminde ancak tasarım stüdyoları verilen ortamlarda etkileşimli bir şekilde gerçekleştirildiğinde mümkün olabilmektedir ve Türkiye’de tasarım eğitimi veren birçok yükseköğretim kurumu eğitim ve öğretim etkinliklerini bu şekilde gerçekleştirilmektedir. Ancak Covid-19 virüsünün ortaya çıkması eğitimin tüm kademelerini etkilediği gibi yükseköğretim programlarını da etkilemiştir. Salgın ilan edildikten sonra

öğretim etkinliklerini yapılandırmacı tasarım eğitimi paradigması ile sürdüren içmimarlık lisans programlarında uzaktan eğitim sistemine geçiş kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu geçiş ile birlikte içmimarlık programlarındaki en önemli değişim eğitim sürecinin stüdyo ortamından ev ortamına taşınması olmuştur. Ev ortamında uzaktan eğitim araçları olan dijital platformları ile teorik dersler ve uygulamalı dersler yürütülmeye çalışılmıştır. Fiziksel çevre koşullarındaki değişim öğrenciler ve öğretim üyeleri tarafından farklı deneyimler yaşanmasına neden olmuştur.

Eskişehir Teknik Üniversitesi'nde 2019-2020 Bahar dönemi ve 2020-2021 Güz ve Bahar Dönemindeki dersler tamamen uzaktan eğitim platformları ile yürütülmüştür. 2021-2022 Güz döneminde ise karma sistem olan teorik derslerin uzaktan eğitim platformları ile, uygulamalı derslerin ise yüz yüze sürdürülmesine başlanmıştır. Ancak süreç içerisinde covid-19 vakalarının sayısının artması nedeni ile yüz yüze yürütülen dersler de uzaktan yürütülmeye başlanmıştır. Bu durumda öğrencilerin yaşadığı deneyimler eğitim ile ilişkili olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Bu araştırmanın konusunu uygulamalı eğitim alan içmimarlık programı öğrencilerinin salgın döneminde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim sürecinde yaşamış oldukları deneyimler oluşturmaktadır. Araştırma salgın sürecinde deneyimlenen yüz yüze ve uzaktan eğitimin öğrenciler tarafından değerlendirilmesini, yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkartmak ve anlamlandırarak içmimarlık eğitiminin geleceğine yön verecek öneriler sunabilmesinden dolayı önemlidir.

1.1. Alanyazın

Covid-19 Salgın sürecine ilişkin birçok alanda bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Eğitimin neredeyse her kademesinde ve her alanında bu sürece ilişkin araştırmalar yapılmıştır. Bu süreçte en çok sorun yaşayan tasarım disiplinlerinde de salgının etkilerine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tasarım disiplinlerinde uzaktan eğitim sürecine ilişkin salgından önce ve salgın sürecinde birçok çalışma yapılmıştır (Bender, 2003); (Afacan, 2015); (Cho & Cho, 2014); (AL-ayash & Hussein, 2020); (Mercan & Bolat, 2021); (Sakarya, 2021); (Işık, 2021); (Bodur & KOŞAN, 2021) (Bali & Liu, 2018) (Kandemir & Ulusoy, 2021); (Urak, Yörükoğlu, & Akbay, 2021); (Lee & Lee, 2020); (Kılıç & Arabacıoğlu, 2021); (Kılınç, Balçık, Karaoğlu, & Yamaçlı, 2021); (Nane, Ozar, Seyhan, & Öztürk, 2021); (Nigam & Kapoor, 2021); (Levent Kasap, 2021). Ancak tasarım eğitiminin paydaşları arasında yer alan öğrencilerin bu sürece ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği çalışmalar sınırlıdır. Öğrencilerinin görüşlerinin tasarım eğitimin geleceğine yön vereceği düşünülmektedir. Tasarım disiplinlerinde uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler tarafından değerlendirildiği uluslararası ve ulusal alanyazındaki çalışmalardan bazıları şu şekilde özetlenebilir.

Fallatah, araştırmasında içmimarlık öğrencilerinin çevrimiçi sınıflarda içmimarlık öğrencilerinin karşılaştıkları zorluklar ve kolaylıkların araştırılması amaçlanmıştır. Sonuç olarak karma eğitim yöntemini tercih etmişler ya da sınavlarını, jürilerini ve sunumlarının yüz yüze gerçekleştirildiği bir sistemi tercih etmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Bu sürecin zamandan tasarrufu sağladığı, harcamalarının azalmasına neden olduğu ve öğrenci başarılarını olumlu yönde geliştirdiği ortaya çıkmıştır (Fallatah, 2020).

Alnusairat, Maani ve Al-Jokhadar, araştırmalarında çevrimiçi tasarım stüdyolarında öğrenim gören öğrencilerin covid-19 salgın sürecindeki davranışlarını incelemek amaçlamışlardır. Sonuç olarak bazı katılımcıların sürece ilişkin kararsız kaldığı noktalar olduğuna ve daha fazla rehberlik ve desteğe ihtiyaç duyduklarına ulaşılmıştır (Alnusairat, Maani, & Al-Jokhadar, 2021).

Bingöl araştırmasında, COVID-19 pandemi döneminde Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde okuyan lisans öğrencilerinin, uzaktan öğretim sistemine ilişkin memnuniyetlerinin ölçülmesi ve sistemin değerlendirilerek, peyzaj mimarlığı bölümlerinde uygulanabilirliğini test etmek amacıyla Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak

uygulamalı derslerde uzaktan eğitim sürecinin uygun olmayacağına ulaşılmıştır (Bingöl, 2020).

Dilmaç araştırmasında, aniden gerçekleştirilen uzaktan eğitimin öğrencilerin sanat dersi algıları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak uzaktan eğitim yoluyla sanat dersi alan öğrenciler uzaktan eğitime ihtiyaç duydukları, ayrıca teknolojinin var olması nedeniyle herhangi bir teknik zorluk yaşamadıkları, ancak motivasyonlarını kaybettikleri, sosyalleşmelerini yeteri kadar karşılayamadıkları ortaya çıkmıştır (Dilmaç, 2020).

Tüm bu çalışmalar incelendiğinde uzaktan eğitimin öğrenci perspektifinden değerlendirildiği çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu nedenle bu çalışmaya gereksinim duyulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Covid-19 salgın sürecinde İçmimarlık Lisans Programı öğrencilerinin uzaktan ve yüz yüze eğitim sürecinde yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkartmak ve anlamlandırmak ve bu deneyimler doğrultusunda içmimarlık eğitiminin geleceğine yön verebilecek önerilerin sunulmasıdır. Bu amaca yönelik aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. İçmimarlık Lisans Programı öğrencilerinin Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim ve öğretim hakkında görüşleri nelerdir?
2. İçmimarlık Lisans Programı öğrencilerinin Covid-19 salgını uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. İçmimarlık Lisans Programı öğrencilerinin Covid-19 salgını uzaktan eğitim sürecinde öğrencilikleri hakkında görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile desenlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerin verileri metin ve imgesel değerlere dayanmakta ve nitel araştırmalarda derinlemesine bilgi edinmek amaçlanmaktadır (Cresswell, 2016). Nitel araştırmada, veri toplama tekniği olarak görüşme, gözlem ve doküman gibi belgeye dayalı araçlar kullanılmakta, olay algı ve durumlar, bütüncül ve rasyonel biçimde ortaya konmaktadır. Bu yöntemde araştırmaya konu olan olay, olgu ya da durum doğal ortamında incelenir ve betimlenir (Cresswell, 2016); (Mills & Gay, 2016); (Yıldırım & Şimşek, 2018). Olgubilim olarak da isimlendirilen fenomenoloji nitel araştırma yöntemlerinden kişilerin algı ve deneyimlerini ortaya çıkartmayı amaçlayan desenlerden biridir (Ersoy, 2016, s. 55). Araştırmanın amacı doğrultusunda, covid-19 salgın sürecinde devam ettirilen uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları deneyimler hakkında derinlemesine bilgi edinebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile görüşmeler yapılmıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırma Eskişehir Teknik Üniversitesi İçmimarlık bölümü öğrencilerinden hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim sürecini deneyimlemiş olan 3. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya on bir öğrenci katılmıştır. Katılımcıların dördü erkek, yedisi kadındır. Katılımcıların yaş aralığı 19-22 aralığındadır. Katılımcı öğrencilerle görüşmeler Zoom platformu üzerinden yapılmış ve ses kaydına alınmıştır. Katılımcı ve görüşmelere ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir. Katılımcı isimleri gizliliğin sağlanması için kodlanmıştır ve araştırma içerisinde bu kod isimlerle sözü edilmiştir.

Tablo 2. Görüşmelere ilişkin veriler

Katılımcı Kod Adı	Cinsiyet	Görüşme Süresi
K1	E	26 dakika 42 saniye
K2	E	17 dakika 45 saniye
K3	E	20 dakika 22 saniye
K4	K	16 dakika 13 saniye
K5	K	15 dakika 17 saniye

K6	K	20 dakika 5 saniye
K7	E	14 dakika 29 saniye
K8	K	19 dakika 42 saniye
K9	K	12 dakika 37 saniye
K10	K	15 dakika 23 saniye
K11	K	19 dakika 9 saniye

2.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Görüşme, gözlem ve belge incelemeleri nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan veri toplama tekniklerindedir (Balci, 2018, s. 37). Olgubilim araştırmalarında ise en çok tercih edilen veri toplama tekniği görüşmelerdir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırmada da belirtilen amaç doğrultusunda görüşmelerle veri toplanması uygun görülmüştür. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış üç bölümden oluşan görüşme formu hazırlanmış ve üç uzmanın görüşü alınarak son haline getirilmiştir. Çalışmanın yürütülebilmesi için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Bilimsel Araştırma Yayın Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Görüşme Formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların uzaktan eğitim ve öğretim hakkındaki görüşlerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim sürecinde yaşamış oldukları sorunlara ilişkin sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise uzaktan eğitim sürecindeki öğrenciliklerine ve uzaktan eğitimle ilgili genel görüşlerine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Görüşme formunda yer alan bazı sorular aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Uzaktan eğitim sürecinde derslerinizin işleyişine ilişkin bilgi verebilir misiniz? (materyal/teknik/yöntem)
- Uzaktan eğitim sürecine ilişkin (eğitim aldıysanız) ne tür bir eğitim aldınız? (Derslerin işlenişi/ kullandığınız dijital platformun kullanımı gibi)
- Uzaktan eğitim sürecinde dersinizi yürüten öğretim üyeleri ile sorunlar yaşadığınız bu sorunlar nelerdir? (teorik/kuramsal ve uygulamalı)
- Uzaktan eğitim sürecinde derslerle ilgili ne gibi sorunlar yaşadınız? (teorik/kuramsal ve uygulamalı)
- Uzaktan eğitim süreci autocad, 3dmax, photoshop, vb. programları kullanımınızı ne yönde etkiledi?
- Uzaktan eğitim sürecinde kaygı duyduğunuz konular nelerdir?
- Uzaktan eğitim süreci derslerinizdeki devamlılığınızı/başarılarınızı ne yönde etkiledi?

2.3. Veri Analizi

Betimleyici olgubilimde veriler çoğunluklarla temalandırılarak betimlenir; yorumlamacı olgubilimde ise verilerdeki deneyimlerin nasıl oluştuğuyla ilgilenildiğinden daha derin bilgi edinmek için daha farklı bir süreç izlenmektedir. Olgubilim araştırmalarında olgubilimsel veri analiz tekniği kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda toplam beş aşama bulunmaktadır: (1) önemli ifadelerin belirlenmesi, (2) ortak ifadelerin gruplanması, (3) anlam kümelerinin temalandırılması, (4) yapısal ve dokusal betimlemelerin oluşturulması, (5) yapısal ve dokusal betimlemelerin birleştirilmesi. Bu araştırmada da olgubilimsel veri analizi tekniği kullanılması uygun görülmüştür (Ersoy, 2016). Elde edilen veriler doğrultusunda temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği alan uzmanı farklı bir araştırmacı tarafından yapılmıştır. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik (Güvenirlik=görüş birliği/(görüşbirliği+görüş ayrılığı)*100) formülü doğrultusunda görüş birliğinin %80 ve üzeri olan araştırmaların güvenilir olduğu düşünölmektedir (Miles & Huberman, 1994). Verilerin analizinde kodlayıcılar arası güvenilirlik yapılmış ve %100 ((88/88)*100) oranında uzlaşma olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda yapılan bu araştırmanın güvenilir olduğu söylenebilir.

3. BULGULAR

Bu araştırmada içmimarlık lisans programı öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda onbir öğrenci ile toplam

3 saat, 17 dakika, 44 saniye görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan görüşme soruları doğrultusunda yapılan görüşmelerden elde edilen verilere ilişkin a) öğrencilerin eğitim ve öğretime ilişkin görüşleri, b) öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar, c) uzaktan eğitim sürecinin öğrenci üzerindeki etkileri ve d) uzaktan eğitim sürecinin olumlu/olumsuz yönleri olmak üzere dört temaya ulaşılmıştır. Bu temalardan ise 23 alt tema ve 86 koda ulaşılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin eğitim ve öğretime ilişkin görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod
EĞİTİM/ÖĞRETİM	Eğitimin gerçekleştirildiği dijital platform	Zoom(11)
		Mergen (4)
		Microsoft Teams (1)
		Skype (1)
		Classroom (1)
	Dijital platformun kullanımına yönelik eğitim	Eğitim alınmadı(10)
	Dijital platformun kullanımına yönelik öğrenim	Deneyimleyerek (5)
	Salgından önce derslerin işleyişi	Stüdyo ortamında yazılı belgelerle (4)
		Etkileşimli bir şekilde (9)
		Bilgisayar laboratuvarında (1)
	Mobilya atölyesi (1)	
Uzaktan eğitim sürecinde derslerin işleyişi	Ev ortamında dijital sunumlarla (6)	
Derslerin yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecindeki süreleri	Aynı (7)	
	Dersler uzaktan eğitimde daha fazla iptal edildi (1)	
	Ders süreleri uzaktan eğitiminde kıaldı (3)	
	Ders süreleri uzaktan eğitimde uzadı (1)	

Tablo1'deki veriler doğrultusunda Eskişehir Teknik Üniversitesi'nde uzaktan eğitim sürecinde Zoom(11) ve Mergen (4) platformlarının en sık kullanılan platformlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Microsoft teams, Skype ve Classroom gibi platformları da kullandıklarını belirtmişlerdir. K4 bu konuya ilişkin görüşlerini "*İlk zamanlarda bir ara Skype demiştik ve faydalı olmadığını gördük. Onun dışında her zaman zoom kullandık*" şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilerden onu dijital platformun kullanımına yönelik eğitim almadıklarını, beşi ise platformu deneyimleyerek öğrendiklerini belirtmişlerdir. K10 bu konuya ilişkin görüşlerini "*Hocam biz zaten biraz teknolojinin içinde büyüyen bir nesil olduğumuz için bizden anlamamız beklendi ve kendimiz adapte olduk diyebilirim sanırım*" şeklinde, K1 ise "*hocam uzaktan eğitim sürecine ilişkin bir eğitim almadık diye hatırlıyorum. Sadece bize uzaktan eğitim söylendi yani öyle dendi ve zoom denilen bir programı denedik. Ondan sonra kullanmaya başladık. Ama zoom nasıl kullanılır veya uzaktan eğitimle nasıl ders işlenir onunla ilgili bir sürecimiz olmadı ama biz kullandıkça alıştık diyelim*" şeklinde ifade etmiştir. Tüm bu kodlar dışında K6, eğitim öğretim sürecinin dışında bir etkinlikte kullandıkları miro programından "*Okul dışında başka bir çalıştay düzenlenmişti. O çalıştayda miro'yu kullanmıştık. Yine zoomdan bağlanıp Mirodanda ortak bir çalışma alanı oluşuyordu. O da ilginç bir aslında yöntem oluyor, çünkü bir anda herkes bağlanıp orada hem çizim yapıp kritik, mesela Hocalar çok daha rahat kritik vererek anlata biliyorlardı*" şeklinde söz etmiştir.

Salgından önceki yüz yüze eğitimde derslerin işlenişine ilişkin dört katılımcı stüdyo ortamında yazılı belgelerle gerçekleştiğini, dokuz katılımcı etkileşimli bir ders işleyişi olduğunu, bir katılımcı ise bilgisayar laboratuvarında derslerin gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu konuda K3 "*Sonuçta bir atölye ortamı vardı. Atölye adı altında geçmese de bütün öğrencilerin bir araya geldiği, birbirleri ile fikir yürütebildiği, çok daha rahat bir şekilde yüz yüze fikir danışabildiği, hocalarıyla yine karşılıklı hani 1 metre mesafe ile soru sorabileceği bir alan vardı*" ifadesi ile hem eğitim öğretimin stüdyo ortamında gerçekleştiğini hem de etkileşimli bir ortamın varlığını vurgulamıştır. K4 ise "*uygulama derslerinde tabii ki de süreci işleyişi materyalleri çok fazla değişti. Bunun en büyük örneği projede biz bilgisayar*

laboratuvarındaydık. Aynı zamanda atölyeleri aktif şekilde kullanıyorduk. Mobilya dersi tamamen bizim atölyede geçti. Zaten en büyük etkisinde mobilya dersinde görebildik. Mobilya dersinin online olduğunu hayal bile edemiyorum” cümlesi ile proje derslerini bilgisayar laboratuvarında yürüttüklerini, aynı zamanda mobilya derslerini de mobilya atölyesinde işlediklerini belirtmiştir.

Katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde derslerini evden çevrimiçi olarak dijital olarak hazırladıkları sunumlar(6) üzerinden gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. K1 bu konuya ilişkin "Salgından sonra ama yine online eğitimde daha çok dijital alanlara yöneldik. Daha çok bilgisayarla haşır neşir olduk. Yine alıyorduk, yine bilgisayarla hazırlıyorduk ama salgından sonra işte online sürece geçtiğimizde daha çok bilgisayarla vakit geçirmeye başladık bilgisayarla beraber. Her şeyimizi oradan halletmeye başladık." sözleri ile derslerdeki sunumları çoğunlukla dijital olarak hazırladıkları paftalarla gerçekleştirdikleri üzerinde durmuştur.

Ders sürelerine ilişkin yedi katılımcı herhangi bir değişiklik olmadığını, üç katılımcı ders sürelerinin azaldığını, bir öğrenci ise ders sürelerinin uzadığını vurgulamıştır. K2 ders sürelerinde bir değişiklik olmadığını "Hangi ders ne kadar sürmesi gerekiyorsa o kadar sürdü Ben çok farklı olduğunu düşünmüyorum" ifadeleri ile, K4 ise "ders sürelerinde bir kısıtlama bir değişim olmadı" sözleri ile dile getirmişlerdir. Ders süresinin kısalmasına ilişkin K6 "Bunu en iyi temel tasarımla anlatabilirim sanırım Normalde 9'da girip altıda çıkıyorduk online döneme geçince Sadece 2 saat Hoca anlattıktan sonra hani yine ödev süreci oluyor ama evde olduğumuz için zaten hani Aslında ders 2 saat olmuş oluyor ama sonrası ödev olmuş oluyordu ve hani o an bitirmemiz gerekmiyordu bir hafta süremiz vardı normalde o an 6'ya kadar bitirmemiz gereken ödev olup Ayrıca başka ödevlerimiz oluyordu o yönde aslında bir kısalma oldu" demiştir. Ders sürelerinin uzamasıyla ilgili olarak ise K8 deneyimlerini "Ya şimdi şöyle uzaktan eğitimde nedense her şey daha uzun sürüyor, yani örneğin bir hafta yüz yüze bir hafta uzaktan derslerim oluyor. Aynı ders, aynı konu, aynı insanlar. Ama uzaktan eğitimde dört saat sürerken yüz yüze iki saatte bitirebiliyoruz ve ders daha verimli oluyor. Sebebini bilmiyorum ama böyle. Ve şey oluyor örneğin, nasıl anlatabilirim, neden oturuyoruz ya evdeyiz falan hiç mola vermeye ihtiyacımız yok gibi hissediyoruz. Bu yüzden uzadıkça uzuyor" sözleri ile aktarmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar

Tema	Alt Tema	Kod
YAŞANAN SORUNLAR	Mekansal sorunlar	Ev ortamında bulunma (4)
		Odaklanamama (3)
		Odanın/donatıların yetersizliği (1)
	İletişim sorunları	İletişim kuramamak/Sanal İletişim (8)
	Sağlık sorunları	Göz sorunları (2)
		Hareketsizlik (bel/sırt/omuz ağrısı) (4)
	Psikolojik sorunlar	Baş ağrısı/migren (1)
		Sürekli tek bir mekanda olmak (4)
		Sosyalleşememek (5)
		Sadece derslerle ilgilenmek ve ödevleri yetiştirememek (1)
		Öğretim üyeleri ile eposta yoluyla iletişim kurma gerginliği (1)
		Motivasyon düşüşü (3)
	Teknik sorunlar	Elektrik kesintisi (5)
		İnternet kesintisi (8)
Bilgisayar donanımı (2)		
Dosya boyutlarından dolayı yükleyememe(1)		
Çözünürlük düşüklüğü (1)		
Öğretim üyeleri ile yaşanan sorunlar	Ekipman bulma sorunu (1)	
	Sorun yaşamama (9)	
	Diğer akademik/idari personel ile yaşanan sorunlar	Sorun yaşamama (6)
Öğrenci işleri ile iletişim (4)		
Derslerle ilgili yaşanan sorunlar	Proje grupları arasındaki adaletsiz teslim şartları (1)	

Ödevlerin fazla olması (2)
Ders yürütücüsünün anlatım biçimi (1)
Birden fazla platform kullanılıyor olması (1)
Ara sınav notlarının geç açıklanması (1)

Öğrencilerin deneyimlemiş oldukları uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar mekânsal, sağlık, iletişim, psikolojik, teknik sorunlar, öğretim üyeleri ve akademik/idari personel ile yaşadıkları sorunlar ve derslerle ilgili sorunlar olmak üzere sekiz alt tema altında toplanmıştır. Katılımcılardan K4 mekana ilişkin yaşadığı sorunu "*Evde ev ve odamızda olduğumuzda bizde rahatlık hissi uyandırdın dan dolayı dersleri odaklanmakta gerçekten çok fazla zorluk çekiyoruz*" şeklinde ifade etmiştir. K3 ise yaşadığı odaklanamama sorununu *İlk başlarda benim odamda internet çekmiyordu O yüzden Ben salonun ortasındaydım böyle ders işliyordum. Arkada televizyon var, arkadan kardeşim bağıyor işte, annem kardeşime bağıyor öyle bir sıkıntı yaşadım. Ya da tam ben konuşacağım arkadan bir ses geliyor hemen mikrofonu kapatıyorum. Biraz şey hani derse odak sorunlarım vardı ister istemez. Gerçi onlar bana yardımcı olmaya çalıştılar televizyonu kapattılar balkonda oturdular yukarıya çıktılar falan ama yani sonuç olarak yaklaşık bir buçuk ay falan ben o salonun ortasında ders işlemeye çalıştım, ödevlerimi de salonda yapmaya çalıştım. Mekansal olarak benim için tek sıkıntı oydu*" şeklindeki ifadesi ile açıklamıştır.

Katılımcılar mekânla ilgili yaşamış oldukları sorunlarla ilişkin olarak sağlık sorunları yaşadıklarını da dile getirmişlerdir. Katılımcılardan dördü hareketsizlikten ve sürekli bilgisayar başında oturmaktan kaynaklanan, omuz, bel, sırt ağrıları yaşadıklarını, ikisi göz sorunları yaşadığını biri ise baş ağrısı sorunu yaşadığını ifade etmiştir. K9 hareketsizlikten kaynaklanan ağrılarını "*Aslında sağlık olarak da biraz olumsuz etkiledi. Çünkü sürekli masa başındayız, bilgisayar başındayız. Hem belimiz hem sağlık olarak. Diğer türlü okula giderken bir yürüyüş bir iletişim bir sosyal bir şey halindeydik*" sözleri ile dikkat çekmiştir. Benzer şekilde K6 da yaşadığı sorunlar "*Hani ister istemez zorluyordu. Yani baş ağrısı migren. Bir de çok fazla bilgisayara bakınca gözlüksüz bakamıyordum bir yerden sonra*" sözleri ile vurgulamıştır.

Katılımcı öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde psikolojik olarak zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Onları en çok zorlayan durumların sosyalleşememek(5) ve sürekli tek bir mekanda olmak(4) olduğunu vurgulamışlardır. K1 hem sosyalleşememe durumunu hem de sürekli tek bir mekanda olma durumunun kendinde yaratmış olduğu etkiyi "*Hocam şöyle. Mekan olarak dersek. Salgından önce okulda istediğimiz gibi gezebiliyordum. Daha sosyalleşebiliyordum arkadaşlarımla beraber iletişim kurabiliyordum. Ama şimdi mekan olarak aslında tek bir mekana tıkmış durumdayım. Tabi bu yine yüz yüze eğitime geçtik sayılır ama bundan önce tamamen onlinedi. Yani evden çıkmıyordum. Ben hatırlıyorum üç ay dört ay sıfır evden çıkmadığımı hatırlıyorum salgının tam zirve dönemlerinde. Mekan da küçük bir odam var benim. Ben o odadan hiç dışarı çıkmıyordum. Sabah orada uyanıyordum. Uyandığında işte projeme bakıyordum. Sonra kahvaltımı yapıyordum. Ondan sonra işte sürekli aynı mekandı. O küçücük odadan hiç çıkmıyordum. Öyle.*" şeklindeki sözleri dile ifade etmiştir.

Katılımcı öğrenciler teknik olarak çoğunlukla internet kesintisi(8), elektrik kesintisi(5) ve bilgisayar donanımına ilişkin(2) sorunlar yaşamışlardır. İnternet kesintisinin ya da elektrik kesintisinin yalnızca kendilerinde değil dersi anlatan öğretim üyelerinde de yaşandığını bu nedenle derslerinde iptaller ya da ertelemeler olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar dışında birer kişi dosya boyutlarından dolayı yükleyememe, çözünürlük düşüklü ve ekipman bulmada sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. K8 dosya yükleyememe sorununu "*Örneğin BDT dersinde, bilgisayar özelinde bir ders olduğu için söylüyorum, dosya boyutları çok çok çok büyük oluyor ve ben bunu yükleyemiyorum. Yani hani interneti de değiştireyim, onu da değiştireyim, yükleyemiyorum olmuyor. Ve ben bunu hocanın istediği formatta meks formatında atamıyorum. O yüzden şunu yapmak zorunda kalıyorum. Drive'a yüklüyorum.*"

Link atıyorum. Ama istediği format olmadığı için kabul etmeme şansı da var. Ve ben şu an haybeye gönderdim ödevi acaba oldu mu olmadı mı bilmiyorum. Ve bu benim suçum değildi. Ama yüz yüze olsaydık bu olmayacaktı. Direkt gösterecektim hocam bakın falan.” Cümleleri ile anlatmıştır.

Öğrencilerin birçoğu dersi anlatan öğretim üyeleri ile sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir (9). Diğer akademik/idari personellerle ise sorun yaşamadıklarını (6) belirtenlerle birlikte dört öğrenci öğrenci işleri ile iletişim kurmakta sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin K3 *“İdari personel olarak eğer öğrenci işleri giriyorsa onlardan bilgi almak için aradığımda buraya gelip buradan sorman gerekli demişlerdi bana. Ben o sırada Kocaeli'deyken. Yani sadece bir soru sormak için oraya çağırmışlardı. Belki de onların görev tanımı oydu belki ama yaşadığım tek sıkıntı oydu, öğrenci işlerinin telefonlarda hiçbir soruya cevap vermemesi olabilir muhtemelen.”* demiştir.

Derslerle ilgili yaşadıkları sorunlara eğitim öğretim süreci ile ilişkili görüşlerinde belirtmiş olsalar da ödevlerin fazla olması (2), proje grupları arasındaki adaletsiz teslim şartları (1), öğretim üyesinin anlatım biçimindeki değişim (1), ara sınav notlarının geç açıklanması (1), birden fazla platform kullanılıyor olması da öğrenciler açısından sorun olarak görülmüştür. K1 ödevlerin fazla olması konusunu *“Aslında ben uzaktan eğitimde daha fazla ödev verildiğini düşünüyorum. Normal yüz yüze eğitime göre çok daha fazla zaman geçiriyoruz. Çok daha fazla hani yol suresini kıstık ama daha çok ödev verildi sürecinde gibi hissettim ben”* şeklinde dile getirmiştir.

Tablo 5. Uzaktan eğitim sürecinin öğrenci üzerindeki etkileri

Tema	Alt Tema	Kod	
UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN ÖĞRENCİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	Bilgisayar programları kullanımına yönelik etkiler	Yeni program öğreniminin artması (7)	
		Photoshop kullanımının artması (2)	
		Uzaktan eğitim ile ilişkisinin olmaması (3)	
		Olumsuz (2)	
	Kaygı duyulan konular		Belirsizlik (1)
			Uzaktan eğitim sürecinde mezun olmak (1)
			Mezun olduktan sonra iş bulabilme (5)
			Yüz yüze eğitime geri dönülmemesi ve kimseyle bir daha görüşmemesi (3)
			Üretim/malzeme görememek (2)
		Derslerdeki verim (1)	
	Not/dersten geçip kalma (3)		
	Bölümdeki diğer öğrenci ve hocaları tanımama (1)		
Derslerdeki devamlılık durumu		Olumlu (3)	
		Olumsuz (6)	
Derslerdeki başarı durumu		Olumlu (4)	
		Olumsuz (3)	
		Etkilemedi (1)	

Katılımcı öğrencilere uzaktan eğitimin onlar üzerindeki etkileri üzerine sorular sorulmuştur. Katılımcılarda elde edilen bilgiler doğrultusunda bilgisayar programları kullanımına yönelik etkiler, kaygı duyulan konular, derslerdeki devamlılık durumu ve derslerdeki başarı durumu temaları altında toplamda 17 koda ulaşılmıştır. Bilgisayar programı ile ilişkili soruda öğrenciler yeni program öğreniminin arttığını (7), photoshop kullanımının arttığını (2), program kullanımının uzaktan eğitim ile ilişkisi olmadığını (3) ve olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin yeni program öğrenimini arttırdığına ilişkin K7 *“Tabii ki öğreniyoruz görüyoruz ama evde kendim yaparak daha kolay öğrendiğimi fark ettim. Hani kendim yaparak ve deneyerek. Çünkü okulda yaptığımız da hani bir şey gösteriliyor ve bunu yap deniliyordu aynı şeyi yapıp yolluyordu evde kendim yapınca deneyerek yapınca farklı şeyler üstünde yapınca daha kolay öğrendim ve bu süreçte de hani zaten gerek internetten video izleyerek gerek de buradaki arkadaşlarımın yardımları ile birlikte birlikte*

kullanarak farklı şeyler deneyerek farklılığı öğrendiğimi düşünüyorum belli bir şey değil de bunu yapın verin değil de biraz daha serbest kalarak ve kendim zaman yönünden de daha rahat olduğum için evde daha kolay öğrendim” cümleleri ile, bu sürecin kendisinde olumlu etkiler oluşturduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde K8 de *“Program kullanımı konusunda beni inanılmaz etkiledi. Hani zaten photoshop konusunda falan bir dergiyle falan çalışıyorum şu an grafik için. O zaten beni hayli yoruyordu. Ama zaten uzaktan eğitimde örneğin sketchup evet çok hızlıydı ve yüz yüze eğitimdeyken oradan oraya koşuştururken hızlı bir çözüm getirmem gerekiyordu. Ama online da sketch upı sildim işte 3dmax i öğrenmek için falan. Bir şeyler oldu. Ya ister istemez dediğim gibi hani daha kaliteli bir görsel sunduğu için herkes oraya yönlendi. O yüzden geliştığimi düşünüyorum evet.”* şeklindeki ifadeyle uzaktan eğitimin bilgisayar programı kullanımında olumlu etkisi olduğuna dikkat çekmiştir. Ancak bu söylemlerin aksine program kullanımının uzaktan eğitimle bir ilişkisi olmadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Örneğin K9 *“Şöyle söyleyebilirim. Hani projelerimizde de zaten programa geçtiğimiz için hani öğrenmeye başlamıştım zaten. Ama hani online eğitimde öğrenmeye başladım. Mesela Autocad’i bu dönemde öğrendim. Aynı ya uzaktan eğitim yani çünkü bunlar kendi öğrenebileceğimiz programlar ve hani evinde öğrenebileceğim programlar. Bence fark etmiyor.”* şeklindeki açıklamalarıyla yüz yüze eğitimde de olsa uzaktan eğitimde de olsa programların bir şekilde öğrenilebileceğini dile getirmiştir.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda en çok kaygı duydukları konuların mezun olduktan sonra iş bulabilme (5), not/dersten geçip kalma (3) ve Yüz yüze eğitime geri dönülmemesi ve kimseyle bir daha görüşememe (3) olduğu ortaya çıkmıştır. Mezun olduktan sonra iş bulabilme kaygısını K10 *“yarın öbür gün mezun olduğumuzda kalifiye bir eleman olarak işe alınmama korkusu onun kaygısı çok fazla var. Şimdi bize siz online da okudunuz yeterli bilginiz yok diyeceklerini düşünüyorum açıkçası. Çünkü yarın öbür gün bana birisi gelip ben online mezunuyum. Hiçbir zaman şantiyeye gitmedim, hiçbir zaman projeyi yüzyüze işlemedim, mobilya dersini yüzyüze işlemedim şeklinde gelen birisi olsa onu işe almam için bir sebebim olmazdı açıkçası”* şeklinde dile getirmiştir. Dersten geçip kalma konusunda kaygı duyan K7 ise endişesini *“Kendimi, projemi anlatma konusunda eksiklikler çektim. Benim not kaygım çok oluyordu. Burada kendimi aktaramazsam düşük not alırsam. Bir de Erasmus gibi bir hedefim olduğu için bu konuda çok kaygı duydum.”* şeklinde aktarmıştır.

Uzaktan eğitimin katılımcı öğrencilerin dersteki devamlılık durumlarına olumlu(3) ve olumsuz(6) etkileri olmuştur. Olumlu etkisi olduğunu düşünenler K1, K6 ve K10 olmuştur. K1 bu konudaki görüşünü *“Hocam devamlılığını olumlu yönde etkiledi yol olmadığı için hani uyandırdığım gibi Bilgisayarı açıp gideceğim için bu şekilde daha fazla katılmaya başladım derslere”* ifadesi ile dile getirmiştir. Olumsuz etkisi olduğunu düşünenler ise K3, K4, K5, K8, K9 ve K11 dir. K11 bu konuda *“Hocam kötü etkiledi. Şöyle ki devamlılık konusunda şöyle düşünürüz. Mesela bazen açıkçası dersi açıp girmek sadece amacımız oluyor ya da gitmek öğrenmek en azından okula gittiğimizde bir böyle sanki amaç başarıyormuş gibi hissediyorduk. Ama bilgisayar ortamında sadece bilgisayarın ekranını kaldırmamız yeterli oluyor o derse girmek için ve bu da aslında dinlemeyi bence çok etkiliyor”* demiştir. K9 ise devamlılık konusunda olumsuz etkilendiğini *“evdeyken derse girmek bir nevi zor oluyor. Çünkü hani okula gitsem bir nevi mecbur hissediyorsun kendini. Kalk okula git hani. Ama evdeyken zaten bilgisayarı açıyorsun giriyorsun zaten, ne olacak bilgisayardan giriyorum oluyordu ya da bazen bilgisayardan girsem bile derse odaklanamadığımı, odaklanamıyordum ya da etrafımı dağıtan etmen oluyordu bu yüzden dersten çıkıyordum”* cümleleri ile açıklamıştır.

Benzer şekilde uzaktan eğitim öğrencilerin derslerdeki başarıları üzerinde olumlu(4) ya da olumsuz(3) etkilere neden olmuştur. Olumlu görüş belirten katılımcılar arasında K2, K3, K5 ve K6, olumsuz olduğunu belirtenler arasında ise K1, K4 ve K7 yer almaktadır. Olumlu ve olumsuz görüşler dışında bir kişi (K8) de uzaktan eğitim sürecinin başarısı üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir. K8 bu konudaki görüşünü *“Başarıma çok da bir*

şey katmadı yani ne bileyim ekstra olarak öyle hissediyorum sanki. Açıkçası sadece başka bir sorundu başa çıkmama gereken. Bu kadar... Arttırmadı başarıyı ya da azaltmadı.” Şeklinde dile getirmiştir.

Tablo 6. Uzaktan eğitim sürecinin olumlu/olumsuz yönleri

Tema	Alt Tema	Kod
UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN OLUMLU/OLUMSUZ YÖNLERİ	Olumlu	Zaman tasarrufu (8)
		Uzaktaki kişilerle daha kolay iletişim/bilgi aktarımı/etkinlik (7)
		Teorik dersler için uygun olması (5)
		Dersler kayıt altında olduğundan tekrar dinlenebilmesi (1)
		Her koşulda eğitimin devamlılığı (1)
		Aynı anda farklı etkinliklerde olabilme (1)
		Mail dilini öğrenebilme (1)
		Doğru bilgiye ulaşmada farkındalık kazanma (1)
		Ders notu paylaşımının artması (1)
		Olumsuz
	İletişimin azalması (7)	
	Derse uygun ortam yaratabilme (1)	
	Sosyalleşememek (4)	
	Diğer öğrencilerin projelerini dinleyememe (4)	
	Stüdyo ortamında bulunamama (1)	
	Malzemeye dokunamama (2)	
	Derslerde eski not paylaşımları (1)	
	Sınavların yüz yüze olması (1)	
	Dijital çizime ve sunuma çok yönelmek (1)	
	Özel alanın ve saatinin kalmaması (2)	
Salgından önceki yüz yüze eğitim	Daha rahattı (5)	
	Uzaktan eğitime geçişin ani olması (2)	
Salgın sürecindeki yüz yüze eğitim	Dersten sonra hemen eve gitme isteği (1)	
	Hocalardan ve arkadaşlardan uzaklaşma (6)	
Değiştirmek istenilen konu	Sürece alışma (3)	
	Uygulamalı derslerin yüz yüze olması (4)	
	Pandemiyi sonlandırmak (1)	
	Önceki samimiyete dönmek (1)	

Tüm diğer deneyimler dışında öğrencilere uzaktan eğitim sürecinin olumlu(9) ve olumsuz(11) yönlerini değerlendirmeleri, salgından önceki (2) ve salgın sürecindeki(3) yüz yüze eğitim süreçlerini anlatmaları ve kendilerine imkan sunulsa bu süreçle ilgili neyi değiştirmek istediklerini(3) anlatmaları istenmiştir. Bu tema altında toplam 28 kod oluşturulmuştur. Olumlu görüşlerde en fazla dile getirilen konular zaman tasarrufu(8) ve uzaktaki kişilerle daha kolay iletişim kurabilmek(7), bilgi aktarımı sağlayabilmek ve etkinlik düzenleyebilmek olmuştur. Zaman tasarrufu ile ilgili olarak K11, "Şöyle ki olumlu yön olarak çok büyük bir rahatlık sağladı. Çünkü Eskişehir gibi bir yerde Eskişehir Teknik Üniversitesi'ne uzak olan bir yerden otobüse binmek gitmek bunlar çok büyük dert oluyordu aslında. Ondan dolayı da evden direkt girmemiz işte ne bileyim ya da daha kolay bir şekilde şuan", K10 "kendimize ayırabileceğimiz daha fazla vaktimiz oldu bunu kimse yani inkar edemez çünkü okula gidip gelme için ayrılan zaman vardı. Fiziksel aktivite olsa da aslında belli bir zaman kaybını da beraberinde getiriyordu O yüzden salgın döneminde bence yol ve Estü yü biliyorsunuz bizim için zaten uzak bir yol Anadolu kadar kolay olmuyordu. En azından o süreç orada öğlen aralarında harcadığımız vakitte ben çoğu zaman evde oturup belli şeylerde kendimi yine geliştirmek ya da programda sunumda Bir eksiğim varsa onları tamamlamak üzerine geliştiriyorum. O yüzden bence yani olumlu yönleri için bunları söyleyebilirim. Biraz daha zaman kontrolünü öğrendik bu süreçte sanırım." demiştir. Böylelikle evden her an bilgisayar başına geçip ders dinleyebilmeleri, yoldaki kaybettikleri zamanı daha farklı şekillerde değerlendirmelerine neden olduğunu vurgulamışlardır.

Öğrenciler çoğunlukla iletişim kurmakta sorun yaşadıklarını belirtmiş olsalar da yüz yüze eğitimde kolaylıkla ulaşılamayan alan uzmanları ile kurulan iletişimin, aktarılan bilginin ve düzenlenen etkinliklerin arttığını belirtmişlerdir. Yedi öğrenci bu konuda görüş bildirmiştir. K3 bu konuda *"ya şöyle söyleyeyim. Çok fazla etkinlik yapılabilmesi olabilir. Çok fazla insanın hızlı bir şekilde bir araya gelmesi olabilir. Bir araya gelip bilgi dağılımı olabilir. Ya bu bilgi ne kadar karşı taraftan alınır şüpheli. En azından bilgi vermek isteyen kişinin çok seri ve çok basit şekilde aslında insanları bir araya toplayıp bilgiye aktarabilmesi karşı tarafın almasına bağlı olarak tabii ki."* Açıklamasını yaparken, K7 *"Başka kişilerle uzaktan görüşemeyeceğim, yüz yüze görüşemeyeceğim kişilerle uzaktan bir şekilde onların fikirleri düşünceleri hakkındaki yorumları önerileri, bunları almam da etkili oldu. Hani çoğu kişi Zoom açarak online konferanslar düzenledi, bir şeyler oldu. Hani bunları hiç yapamayacaktık belki yüz yüze ama online da bu şekilde gerçekleştirilmesi farklı bakış açıları da kattı bana açıkçası"* sözleri ile aynı şehirde bulunamadıkları alan uzmanları ile daha fazla bir araya gelebildiklerini ve çok farklı bakış açıları edinebildiklerini vurgulamıştır.

Öğrenciler, uzaktan eğitim sürecinin teorik/kuramsal dersler için uygun bir öğrenim süreci olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuyla ilişkin görüşlerini K6 *"Online dönemdeki derslerde özellikle araştırmaya dayalı derslerde çok daha rahat kaynaklara erişebilme kaynakları tarayabilme, aslında hani çok fazla evet bilgi var. Şu anda bilgi çağındayız ama bunları nasıl eleyeceğiz nasıl doğru bilgiye ulaşacağız aslında bunları biraz daha öğrenmeye başladık bence. Ne bileyim tarih dersleri olsun çok faydalı geldi bana yani hem görsel açıdan bir sürü şeye ulaşabiliyorduk. Aynı zamanda birçok araştırma yapıyorduk sonrasında Zoom üzerinden hocaya soru sorabiliyorduk. Bunlar keyifli aslında kısımları"* açıklaması ile dile getirmeye çalışmıştır.

Bu olumlu görüşlerin dışında öğrenciler eğitimin her koşulda devam edebilme, aynı anda farklı etkinliklerde olabilme, mail dilini öğrenme, doğru bilgiye ulaşmada farkındalık kazanma ve ders notu paylaşımının artması durumlarının da uzaktan eğitim sürecinin olumlu yönleri olduğu hakkında görüş belirtmişlerdir.

Katılımcı öğrencilerin en olumsuz olarak değerlendirdikleri durumun iletişimin ve etkileşimin azalması olduğu ortaya çıkmıştır. K10 bu konudaki görüşlerini *"Belli bir dediğim gibi öğretmenlerimizle kurduğumuz o fiziksel temas ve göz kontağı. Bu tarz şeyleri zaten kaybettik ve arkadaşlarımızdan da belli bir dönem uzakta kaldık bu bizim için olumsuz bir yönde bence."* şeklinde dile getirmiştir. K7 ise etkileşim ve iletişim ile ilgili yaşadığı sorunları *"Ya salgından önce yüz yüze eğitimimizde zaten hep birlikte olduğumuz için öncelikle arkadaşlarımla birlikte olduğum için beni teşvik ediyor da aslında bu durum. Her şeyi yapmaya bu okula giderken bile mutlu gidiyordum açıkçası. Hep birlikte gidiyoruz hepimiz birlikte dönüyoruz ve hani baskı yoktu üzerimizde, rahat bir ortamda istediğimiz gibi yapabiliyorduk her şeyi. Bu yüzden rahattım aslında aynı zamanda o dönemde hocalarımla da böyle kameradansa birebir bize gösterip anlatabildikleri için de daha rahat anlıyorduk diye düşünüyorum. Burada hani Zoom üzerinden bir şeyi çizmeye göstermeye çalıştığımızda bile hani mouse'u hareket ettirmeyi unutsak bile kendimizi tam olarak ifade edemiyoruz. Hani bu yüzden ben kendim için de söyleyeyim hem evde kalmak hem bu şekilde kendimi anlatırken zorlanmak çok bunalttı açıkçası. Hani önceki dönemde mekan olarak da dediğim gibi daha böyle şeydim heyecanlıydım"* cümleleriyle aktarmıştır ve kendini ve çizimlerini ifade etmekte zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Bu olumsuz etkinin yanında sosyalleşememek (4) ve diğer öğrencilerin projelerini takip edememek (4) de öğrencilerin olumsuz olarak belirttiği diğer yönler arasında yer almıştır. K5 *"hoca bize belirli bir saat söylüyor ve biz hocayla bir saat aralığında bilgisayardan görüşerek ilerliyoruz. Diğer arkadaşlarımızın ne yaptığı hakkında hiçbir fikrimiz olmuyor"* cümlesi ile, K3 ise *"Aslında biraz fazla bir uzun süreç olduğu için öğretmenler bizi derslere alırken özellikle projeden bahsetmek gerekirse, bizi de ayrı ayrı almaya başladılar ki şey herkes bir anda girip karmaşa olmasın, herkes tek tek sunum verelim. Onda da şey sıkıntısı"*

oldu benim açımdan diğer insanların kritiklerini, diğer insanların yaptığı işlere çok fazla bakamadım. O yüzden hani tabiri caizse biraz at gözlüğüyle sadece kendi projeme odaklanarak devam etmek zorunda kaldım” cümlesi ile diğer öğrencilerin projelerini görememenin etkilerinden söz etmişlerdir. Sosyalleşememe konusunu öğrenciler çoğunlukla iletişimin ve etkileşimin azalması ile bağdaştırmışlardır.

Bütün bu olumsuz yönlerin dışında öğrencilerin dile getirmiş oldukları olumsuzluklar Hasta olma korkusu (1), Derse uygun ortam yaratabilme (1), Stüdyo ortamında bulunamama (1), Malzemeye dokunamama (2), Derslerde eski not paylaşımları (1), Sınavların yüz yüze olması (1), Dijital çizime ve sunuma çok yönelmek (1), Özel alanın ve saatinin kalmaması (2) şeklinde sıralanabilir. Özel alanın ve saatin kalmamasına ilişkin görüşlerini K8 *“Ya da işte şu çok yanlış bence telafi dersleri oluyor. Telafi dersleri cumartesi günü saat 10’da falan oluyor. Ya ben cumartesi günü hocam sizi ayırmak istemiyorum hani hiç gerek yok falan. Ama okula çağıramazlar beni saat 10’da gibi. Bu noktada insanlar hani ev ortamının rahatlığını profesyonel hayata da getirdi gibi düşünüyorum ve bence bu çok yanlış.”* şeklinde ifade etmiştir.

Salgından önceki yüz yüze eğitimde öğrenciler daha rahat bir ortamda bulduklarını (5) belirtmişler ve uzaktan eğitime çok ani bir geçiş olduğu (2) konusuna dikkat çekmişlerdir. Salgından önceki eğitimin daha rahat olduğuyla ilgili K7, *“Ya şöyle. Hani orada yine Yüzyüzeyken dediğim gibi daha rahat oluyorlardı onlar da muhtemelen bana göre açıkçası. Anlattığımızda tekrar anlatma fırsatı, anlamadığımızda tekrar anlatmaları daha kolay olduğu için burada hani bir şekilde bazen hiçbir şey anlamayabilebiliyoruz. Zoom üzerinden çizdiklerimizden dolayı tekrar tekrar anlatmaya çalışıyoruz. En sonunda bile bazen olmuyor o yönden. Anlatmada onların da daha rahat olduğunu düşünüyorum o şekilde. Bizim de daha rahat olduğumuzu düşünüyorum”* şeklinde, K6 ise *“Eskiden ne bileyim dışarı çıkıp muhabbet edilirdi, işte oradan kantinde kahve içiliyordu, beraber yemekhaneye gidiyorduk vesaire. Bunlar çok azaldı etkinlikler azalmaya başladı ki bu bence öğrenci için çok olumsuz bir durum tam böyle üniversite çağındayız etkinliklere gideceğiz, şunu yapacağım bir sürü hayalim vardı aslında.”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Salgın sürecindeki yüz yüze eğitimleri değerlendirdiklerinde öğrenciler hocalardan ve arkadaşlardan uzaklaşma (6), sürece alışma (3), dersten sonra hemen eve gitme isteği (1) konularına dikkat çekmişlerdir. Hocalardan ve arkadaşlardan uzaklaşma konusunu çoğunlukla iletişim kuramamakla bağdaştırmışlardır. K4 bununla ilgili *“salgından önce daha rahat bir ortam varken, salgın sonrasında herkes tedbiri elden bırakmamak için çok daha dikkatli olmak zorundaydı. Gerek maskeler olsun gerek arkadaşla ilişkilerimiz, iletişimimiz olsun, sınıf ortamı olsun, hepsi çok çok daha insana diken üstünde hissettiriyordu. Kesinlikle salgından önce yüz yüze eğitim çok daha farklı ve güzeldi”* ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca öğrenciler bu sürece alıştıklarını da dile getirmişlerdir.

Öğrencilere bir yetkiye sahip olsalar uzaktan eğitim süreci ile ilgili hangi durumu değiştirmek istedikleri sorulmuştur. Öğrencilerden altısı soruya cevap verirken diğerleri kararsız kalıp cevap vermemişlerdir. Elde edilen yanıtlar sonucunda uygulamalı derslerin yüz yüze olması (4), pandemiye sonlandırmak (1), önceki samimiyete dönmek (1) kodları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler özellikle uygulamalı derslerin etkileşimli stüdyo ortamında daha rahat bir şekilde işlemek istediklerini vurgulamışlardır. K4 bu konudaki görüşlerini *“uygulama Derslerin hepsini çok ortak ve samimi bir şekilde işlenmesini yüz yüze işlenmesini tercih ederdim”* şeklinde aktarmıştır. K5 yaşadığı sorunu *“açıkçası şeyi isterdim bu bilgisayar programlarının yüz yüze olmasını ya da hani bir şekilde öğretmenimizle hocamızla iletişime geçebileceğimiz bir şekilde olmasını isterdim Çünkü şu anda gerçekten verimli olduğunu hissetmiyorum”* cümleleri dile dile getirmiştir.

4. SONUÇ

Bu araştırmada içmimarlık lisans programı öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerini anlamak ve ortaya çıkartmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda 11 öğrenci ile

gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda öğrencilerin birtakım olumlu ve olumsuz deneyimler yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışma eğitim sürecinin önemli paydaşlarından olan öğrencileri görüşlerini hedef aldığından dolayı önem taşımaktadır.

Tasarım eğitimi özünde yapılandırmacı bir eğitim yaklaşımını barındırmaktadır. Bu yaklaşıma göre eğitim öğrenci odaklıdır. Öğrenci etkileşimli ortamda gerektiğinde grup çalışmaları ile birlikte bilgi edinimini gerçekleştirir. Eğitmenin buradaki rolü öğrenciyi doğru bilgiye ulaştırmada yönlendirici bir görev almasıdır. Ancak uzaktan eğitim sürecinde özellikle etkileşimin azalması ve grup etkinliklerinin bir arada gerçekleştirilememesi öğrencinin sosyal ve eğitim yaşantısında sorunlara yol açabilmektedir. Bu nedenle yaşadıkları uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesine gereksinim duyularak bu çalışma planlanmıştır.

Öğrencilerin en çok sorun yaşadığı konular arasında iletişimin, etkileşimin azalması ve dolayısı ile de öğrencilerin kendilerini ifade etmekte zorlandıkları yer almıştır. Bunun dışında öğrenciler sosyalleşme konusunda sorun yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Öğrencilerin olumlu olarak gördükleri durumlar arasında özellikle yolda kaybedilen zamanın evde verimli bir şekilde kullanılabilmesi ve kuramsal derslerin uzaktan eğitimde daha verimli geçtiği yer almıştır.

Öğrenciler karma eğitim sisteminin olumlu geçtiğini ancak uygulamalı derslerde etkileşimli stüdyo ortamının eski haline dönmediği vurgulayarak, bundan sonraki süreçte uygulamalı dersleri salgından önceki yüz yüze eğitimdeki gibi daha etkileşimli bir ortamda sürdürmek istediklerini, kuramsal derslerin ise uzaktan eğitim yöntemi ile işlenebileceğini dile getirmişlerdir.

Elde edilen bu bulgular ve sonuçlar alanyazında öğrenci görüşlerinin alındığı Fallatah'ın çalışmasının sonuçları ile paralellik göstermektedir (Fallatah, 2020). Bu doğrultuda karma eğitim sisteminin uygulamalı ve kuramsal dersleri içeren içmimarlık programlarında uygun olabileceği düşünülmektedir. Bu süreçte kullanılan Zoom, Mergen gibi programlarda uygulamalı dersleri işleyebilecek nitelikte düzenlemeler yapılabilir, ya da yalnızca içmimarlık gibi tasarım disiplinleri arasında yer alan programlarda kullanılmak üzere yeni bir programın geliştirilmesi sağlanabilir. Ayrıca düzenlenen bu programlarda etkileşimin en üst düzeye çıkarılabilmesi için sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojilerden yararlanılabilir.

Bu çalışma yalnızca Eskişehir Teknik Üniversitesi'ndeki İçmimarlık programı 3. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. İleri araştırmalara yönelik bu çalışmanın daha fazla öğrenci ile farklı kurumlarda öğrenim gören farklı sınıflardaki öğrencilerle gerçekleştirilmesi önerilebilir. Böylelikle daha fazla öğrencinin deneyimine ulaşılarak daha farklı görüşler ve öneriler geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

Kaynakça

- Afacan, Y. (2015). Exploring the effectiveness of blended learning in interior design education. *Innovations in Education and Teaching International*, 53(5), 508-518.
- AL-ayash, A., & Hussein, M. F. (2020). Distance education technology tools in interior design During COVID-19 Pandemic (UOP&UOG students as a case study). *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(7), 13184- 13202.
- Alnusairat, S., Maani, D. A., & Al-Jokhadar, A. (2021). Architecture students' satisfaction with and perceptions of online design studios during covid19 lockdown: the case of Jordan universities. *Archnet-IJAR: International*, 15(1), 219-236.
- Aydınlı, S. (2015). Tasarım Eğitiminde Yapılandırmacı Paradigma: 'Öğrenmeyi Öğrenme'. *Tasarım + Kuram Dergisi*(20), 1-18.

- Balcı, A. (2018). Araştırmanın Kuramsal Temelleri. A. Balcı içinde, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler (13. baskı)* (s. 1-64). Ankara: Pegem Akademi.
- Bali, S., & Liu, M. C. (2018). Students' perceptions toward online learning and face-to-face learning courses. *IOP Conf. Series: Journal of Physics: Conf. Series*(1108), 1-7.
- Bender, D. M. (2003). Interior Design Faculty Intentions to Adopt Distance Education. *Journal of Interior Design*, 29(1-2), 66-81.
- Bingöl, B. (2020). Peyzaj Mimarlığı Öğrencilerinin COVID-19 Sürecinde Acil Uzaktan Öğretim Üzerine Görüşleri: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*(20), 890-897.
- Bodur, A., & KOŞAN, N. S. (2021). Acil Durum Uzaktan Öğretimin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi: Bir Mimarlık Bölümü Dersi Örneği. *Journal of Design Architecture and Engineering*, 1(3), 233-246.
- Cho, J. Y., & Cho, M.-H. (2014). Student Perceptions and Performance in Online and Offline Collaboration in an Interior Design Studio. *International Journal of Technology and Design Education*, 24(4), 473-491.
- Cresswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. (Çeviri Editörü: S. B. Demir). (2nd Ed.)*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Dılmaç, S. (2020). Students' opinions about the distance education to art and design courses in the pandemic process. *World Journal of Education*, 10(3), 113-126.
- Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban, & A. Ersoy içinde, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (s. 51-105). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fallatah, S. A. (2020). Senior interior design students' perceptions about distance learning in the shadow of COVID-19. *Journal of Public Health Research*, 9(1), 29-37.
- Hodgkin, R. A. (1985). *Playing and exploring: Education through the discovery of order*. London: Methuen.
- Işık, N. (2021). COVID-19 Pandemi döneminde uzaktan (çevrimiçi) eğitim sürecinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi: Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*(79), 25-40.
- Kandemir, Ö., & Ulusoy, G. (2021). Beyaz Kâğıttan Beyaz Ekran: İç Mimari Sanal Tasarım Stüdyosu Deneyimi. *Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 36-56.
- Kılıç, S., & Arabacıoğlu, B. C. (2021). Lisans Düzeyinde Uzaktan Eğitim ile Gerçekleştirilen Çalıştay: Temel Tasarım Dersinde Örüntüye Dayalı Parametrik Model Kullanımı. *Modular Journal*, 4(2), 131-151.
- Kılınç, C., Balçık, S., Karaoğlu, G., & Yamaçlı, R. (2021). Mimarlık Stüdyo Eğitiminde COVID-19 Süreci: 'Temassız Deneyimler'. *Modular Journal*, 4(1), 62-70.
- Lee, J., & Lee, M. (2020). Students' Online Fashion Studio Class Experience and Factors Affecting Their Class Satisfaction. *Journal of Fashion Business*, 24(6), 135-147.
- Levent Kasap, T. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde İçmimarlık Lisans Programı Öğretim Üyelerinin Eğitim Süreci Hakkında Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 128-148.
- Mercan, Ö., & Bolat, Ç. B. (2021). Çevrimiçi Çalıştaylar ve İç Mimarlık Eğitimi: Le Design De PA PA. *Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 71-80.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. (2nd edit.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mills, G. E., & Gay, L. R. (2016). *Educational research: Competencies for analysis and applications. (11th Ed.)*. USA: Pearson.
- Nane, P., Ozar, B., Seyhan, E. C., & Öztürk, S. S. (2021). Örgün ve Uzaktan Eğitim Sürecinde Mimari Sunum/Anlatım Teknikleri: Öğrenci ve Eğitimci Deneyimleri Üzerinden Bir Değerlendirme. 4. *Uluslararası Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu*, (s. 329-337). Ankara.

- Nigam, S., & Kapoor, V. (2021). Perspective Of Interior Design Students Towards Online Classes Amid Covid-19 Pandemic In India. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 9(2), 275-284.
- Onur, D., & Zorlu, T. (2017). Tasarım Stüdyolarında Uygulanan Eğitim Metotları ve Yaratıcılık İlişkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(4), 542-555. doi:10.7456/10704100/002
- Sakarya, K. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile yürütülen teknik resim dersine dair. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*(25), 282-290.
- Schön, D. (1985). *The Design Studio. An Exploration of Its Traditions and Potentials*. London: Riba Publication Ltd.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020, Temmuz 2). *T.C. Sağlık Bakanlığı*. <https://covid19.saglik.gov.tr>: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> adresinden alındı
- Urak, Z. G., Yörükoğlu, P. N., & Akbay, S. (2021). Pandemi Sürecinde İç Mimarlık Lisans Eğitim Müfredatının Uzaktan Eğitim Modeline Adaptasyonu: Çankaya Üniversitesi Örneği. *Ulusal Eğitim Sempozyumu*, (s. 89-104).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.